28. januar 2004 | Niels Helveg om 2003:

VK's skandaløse udsultning af diplomatiet

28. januar | **"Hvorfor i alverden skal vi ikke have en ambassade i Ukraine? De blev sparet væk sidste år - som et led i budgetforhandlingerne. *Der er et land på 52 millioner mennesker.* Snart grænseland til EU - og vi er ikke engang repræsenteret! Jeg synes det er skandaløst."**

RÆSON fortsætter sin interviewserie om 2003, hvor Niels Helveg i dag vælger de 5 væsentligste internationale begivenheder i året der gik. Han mener, at Danmark trods sin medvirken i 'de villiges koalition' kun har en marginal indflydelse på USA's Irakpolitik – og forudser at: "Superhøgene kommer til at lide nederlag på Irak - også i den amerikanske befolknings øjne." Han angriber ligeledes USA's økonomiske politik og 'gigantiske budgetunderskud': "Det kan risikere at skabe nogle rystelser i verdensøkonomien, således at vi måske på et tidspunkt må erkende, at de værste følger af Irakkrisen var den efterfølgende *økonomiske* krise."

Af Clement Behrendt Kjersgaard, RÆSONs chefredaktør

1. Irak: Superhøgenes forestående nederlag
2. VK-regeringen: Den primitive satsning på den tvivlsomme linje
3. USA's økonomi: Det hæmningsløse offentlige forbrug
4. EU: Politikken halter efter virkeligheden
5. VK-regeringens selvforskyldte EU-problem
6. Indien, Kina, Pakistan: En meget lykkelig udvikling
7. Kina gør sig umage
8. Anna Lindh: det åbne demokratis sårbarhed
9. VK's udsultning af diplomatiet: En kilde til stadig forundring

Niels Helvegs 2003: (punkterne er sideordnede)
1. Irak "jeg håber, at almindelig omtanke sejrer"
2. USA's økonomiske politik "jeg ser meget mørkt på de beslutninger man har truffet"
3. EU-forfatning - sammenbrud og håb "'vi er helt tydeligt midt i et tilbageskridt'
4. Forsoningen mellem Indien og Kina - og tilnærmelsen mellem Indien og Pakistan "en meget lykkelig udvikling"
5. Mordet på Anna Lindh "hvor er de åbne demokratier sårbare"

1. Irak: Superhøgenes forestående nederlag

Er du overrasket over karakteren af de udtalelser som er faldet fra David Kay ang. Iraks masseødelæggelsesvåben?

Niels Helveg Petersen [NH]: Ja, jeg er ret overrasket over at han er så klar i mælet - USA finder ingen masseødelæggelsesvåben. Udtalelserne er nærmest en garanti for at spørgsmålet om grundlaget for Irak-krigen vil holde sig højt oppe på den politiske dagsorden, både i USA og Storbritannien, men også herhjemme.

Irakkonflikten er det første punkt på din liste. Er der tanker, du gør dig nu om det forløb vi var igennem i foråret? Ting, som du mener står klart nu - på nogle måneders afstand?

NH: Det står temmelig klart at den amerikanske beslutningsproces jo havde ét bestemt facit: det tegner mere og mere sådan, at amerikanerne *havde* besluttet sig for en militær aktion på et ret tidligt tidspunkt. Man kan også sige, som James Rubin har gjort det: det var den militære logik, der trak vognen - man spændte vognen for hesten. [James P. Rubin var Assistant Secretary of State for Public Affairs 1997-2000 og er gæsteprofessor i International Relations ved LSE i London. I september-oktobernummeret af *Foreign Affairs* analyserede han Irakkrigen i en artikel med titlen "Stumbling into war" ["At snuble ind i en krig"]: http://www.foreignaffairs.org/20030901faessay82504-p0/james-p-rubin/stumbling-into-war.html. Red.] I det øjeblik amerikanerne besluttede sig for at sende meget store troppestyrker af sted til Mellemøsten, så var den militære logik at så måtte disse stridskræfter også tages i anvendelse - og så var der i og for sig intet spillerum for den politiske beslutning.

Det tror jeg er en rigtig vurdering, og derfor er det også klart at FN-systemet blev så belastet af dette her. Det var en væsentlig del af årsagen til at fx Frankrig, Tyskland, Rusland var så kritiske: de følte ikke, at der var en reel forhandling. Beslutningerne *var* truffet, da de nåede til FN's sikkerhedsråd. Så den lære man kan drage af det her, det var at i første omgang blev FN-systemet stærkt belastet og i virkeligheden sat ud af spillet - i anden omgang, det vi oplever nu: det er, at amerikanerne vender *tilbage* til FN-sporet. FN trak sig ud af Irak efter at FN-hovedkvarteret var blevet bombet og de Mello og andre FN-udsendinge var blevet dræbt eller såret - men nu er det jo nærmest sådan, at amerikanerne trygler FN om at komme tilbage. Kofi Annan er tydeligvis betænkelig - af to meget væsentlige grunde. Den ene er vel forståelig på baggrund af attentaterne: han mistede FNs hovedkvarter, led store tab - herunder lederen, de Mello, som var meget respekteret. Men nok så væsentligt er det vel, for Kofi Annan, at han fornemmer at hvis han bevæger sig ind *nu,* så risikerer han at FN kommer til at stå som en del af besættelsesmagten.

En blåstempling.

NH: En blåstempling af det - eller hvor det i virkeligheden så bliver FN, der i mange irakeres øjne får skylden for besættelsen. Det må han selvfølgelig på FNs vegne NØJE vurdere. Hvad tjener FN's interesser? Hvad tjener *fredens* interesser i det videre forløb i Irak? Hvad der begyndte for FN som en stor belastning - hvor FN blev sat ud af spillet - er jo altså foreløbig endt med, at man nu søger den legitimitet, som kun FN kan give. Det er sådan set det eneste lyspunkt, jeg kan se i den udvikling.

Hvornår mener du amerikanerne traf beslutningen om at gå i krig med Irak?

NH: Jeg tror i virkeligheden i løbet af efteråret var det noget nær en beslutning - og det er jo ikke kun en efterrationalisering, vi sidder og laver her. Jeg kan huske i masser af avisartikler, masser af kommentarer i perioden fra efteråret og frem til sidste forår, hvor mange sagde: amerikanerne HAR besluttet sig for en militær aktion. 4.29 Det var jo ikke sådan særlig opsigtsvækkende at sige eller skrive den slags ting, før det skete - det stod alle vegne, i førende aviser og blev sagt af mange kommentatorer.

Hvor reel har forhandlingsprocessen så været? Man kan forestille sig to ekstremer. I det ene billede er

processen åben - stormagterne forhandler og resultatet kan blive ét eller et andet: spillet er reelt nok. I det andet, som nogle tegner nu, siger man: "Det var en fast beslutning, der ikke kunne rokkes. Vi skal måske endnu længere tilbage - til før 11. september - for at finde planen eller i hvert fald ønsket om at skille sig af med Saddam Husseins regime."

NH: Det sidste er jo *meget* spekulativt. Det er det, O'Neill er inde på i den bog som jeg forstår han så i øvrigt har trukket tilbage. [Bush's tidligere finansminister, Paul O'Neill, modificerede tidligere på måneden udtalelser han ellers var fremkommet med i interviews, bl.a. om Præsidenten. Se fx: http://edition.cnn.com/2004/US/01/13/wbr.cabinet.controversy/index.html]. Bl.a. har han fortrudt beskrivelsen af Bush som: "a blind man surrounded by deaf people." Red.] Det kan jeg ikke vide noget om - men jeg ved med sikkerhed at der var MASSER af kommentarer i månederne forud for den militære aktion, der gik i retning af at beslutningen VAR truffet.

Men i det billede du tegner har den diplomatiske proces jo nærmest været et maskespil - fra sidste efterår frem. Reducerer det også troværdigheden og ægtheden af det diplomatiske spil, når vi næste gang har en lignende forhandling? Vil man sidde med en fornemmelse af: "Det ER nok afgjort på forhånd!"?

NH: Der er aldrig to situationer, der er ens. Læren af dette her - selv for verdens suverænt største og stærkeste magt, USA, er jo altså også at man kan ikke vedvarende undvære den legitimitet, som kun FN kan give. Det er en meget vigtig lære - og vel en af grundene til at jeg også er optimist på ét punkt: jeg tror, at den der meget stærke neokonservative gruppe vil have MEGET svært ved - eller få *umuligt* svært ved - at præge amerikansk udenrigspolitik på ny. Superhøgene kommer til at lide nederlag - også i den amerikanske befolknings øjne - på Irak. Det er i hvert fald noget, der passer mig godt - fordi vi så vil se en mere forsigtig amerikansk udenrigspolitik, der ikke buser så meget på - og ikke stoler så meget på, at bare man sender marinesoldaterne ind så er problemerne løst. For det er jo OGSÅ et lærestykke ved det, der er sket i Irak, at den militære aktion var velplanlagt, men alt det, der skulle ske på det civile område, var rystende dårligt forberedt.

Nu har vi lige set Libyen blive lukket halvvejs ind i det gode selskab igen - hvad der nok kommer bag på nogen, måske endda dem selv! Det er svært at konkludere på konfrontationerne med Iran og Nordkorea, men nogen negativ spiral er i hvert fald svær at spore. Ville det ikke være fair, hvis man fra amerikansk side sagde: "Det har virket. Vi har skabt et skræmmebillede - eller endda: et positivt eksempel - for Mellemøsten og for de her diktaturer. Det har kostet nu omkring 500 amerikanske liv, men hvis det er den pris, der skulle betales for at genskabe amerikansk troværdighed og en international retsorden baseret på amerikansk lederskab; igangsætte en demokratisk proces i Mellemøsten - så er det prisen værd."

NH: Det tror jeg ikke det vil vise sig at være. Men jeg erkender, at jeg tror ikke på at man på dette tidspunkt havde fået en skridt som dem, Libyen har taget, hvis ikke amerikanerne stod i Irak. Jeg tror det var kommet alligevel - og det har jo også vist sig nu, og vil vise sig ved våbeninspektion: at han ikke var så vidt, så det er i virkeligheden en forholdsvis billig gestus. Men i en politisk sammenhæng er det jo IKKE en lille gestus - fordi det demonstrerer at Libyen ikke længere agter at spille den særlige rolle, som landet har forsøgt at spille under Ghadaffi. Så den virkning ER der tydeligvis. Hvad angår de omliggende lande kan man måske også have lidt optimisme mht. forholdet til Syrien: det er klart, at der lagt et meget stort pres på Syrien med den amerikanske tilstedeværelse i Irak. Det er også indlysende, at begivenhederne i Irak spiller meget stærkt ind i hvad der sker i Iran, som er temmelig uigennemskueligt i øjeblikket. Der er jo intet, der ikke forandrer sig i Mellemøsten, når der pludselig står 120-130.000 amerikanske soldater i Irak - så sker der ting og sager i de omliggende områder. Mellemøsten bliver ikke det samme - det tror jeg man må se i øjnene. Så selvfølgelig er denne her diskussion om Irakkrigens betydning i den ene og den anden retning dømt til at fortsætte - og give anledning til mange overvejelser.

Hører du til dem, der mener at Palæstina er nøglen til Mellemøsten? Nogle mener, at kunne man bare løse dét, så ville man være kommet halvvejs - kan man IKKE løse det kan man ingen vegne komme. Er det rigtigt at der er en så intim sammenhæng mellem den konflikt og alle de andre spørgsmål?

NH: Nu bruger du udtrykket 'bare' man kunne løse den! Men det ER jo den mest indgroede, fastlåste konflikt i verden - som jo ikke bare har sine rødder tilbage til Israels dannelse, men jo altså århundreder længere tilbage. Det er ikke så nemt at løse - men jeg er sådan set modstander af at bruge udtrykket 'løse' konflikten: det tror jeg ikke kan lade sig gøre. Det man kan forestille sig, det højeste man kan nå: det er at få en eller anden proces i gang, der - med tiden - kan give fredeligere tilstande. I stedet for som nu, hvor vi har været i en ond spiral i en hel del år, hvor mere vold afløst mere vold, i en stadig ondere spiral, så er det højeste man kan nå at sætte en god spiral i gang - en type freds*proces.*

Der ligger vel også i den analyse, at det spill-over - de påvirkninger - som spørgsmålet har på resten af regionen så i hvert fald ikke accelerer, hvis først forhandlingerne kører?

NH: Jo. Som det er nu, så ville fremskridt i Israel-Palæstina-konflikten være helt essentielt for bekæmpelse af terrorisme, som jo for alvor er sat på den internationale dagsorden. Jeg kan ikke rigtigt se fremskridt i bekæmpelsen af terrorisme hvis ikke man løser det her - hvis ikke man kommer nærmere og får sat en ny fredsproces i gang. Så på den måde er det selvfølgelig en central konflikt, som spiller ind i forhold til de omliggende lande.

2. VK-regeringen: Den primitive satsning på den tvivlsomme linje

Nu siger vi hele tiden, at det er amerikanerne, der står i Irak - og at det er deres problem. Men vi står der jo også selv. Nu blev Danmark jo placeret måske på den overraskende side i den transatlantiske konflikt: har vi i særlig grad en opgave, en mulighed for at gå ind og påvirke udviklingen i Irak - og påvirke USA?

NH: Marginalt. Det tror jeg ærlig talt ikke. Til nød tror jeg det spiller en rolle hvordan det går for Blair i Storbritannien - og det er endda usikkert, om det påvirker amerikanerne særlig meget. Bush slås jo i denne her forbindelse for sin *egen* overlevelse - har travlt med sit eget præsidentvalg her til efteråret. Så jeg tror det er meget marginalt hvad rolle Danmark spiller - og England.

Du forudså før superhøgenes nederlag hjemme i USA. Hvilken afsmitning ville det have på den danske regerings retorik? Hvad man har brugt af argumenter for krigsdeltagelsen og hvordan man har lagt det frem?

NH: Jeg tror ikke dette mønster kan gentage sig. Det kan ikke gentage sig i Danmark. Det ville være halsløs gerning for Danmark i vores udenrigspolitik så ensidigt at satse på en meget tvivlsom amerikansk linje - på bekostning af det europæiske ben. Det tror jeg ikke på. Danmark har brug både for det atlantiske ståsted og det europæiske - vi skal ikke, så primitivt, vælge det ene fra eller til, som vi gjorde i forbindelse med Irak-krisen.

Når du siger, det ikke vil gentage sig - hvad ligger der så i det? At regeringen - ikke bare denne her, men måske regeringer i det hele taget har lært en lektie om hvilke argumenter, de skal have på plads før de går i krig? Eller at pressen og oppositionen vil være mere på stikkerne? Hvori består lektien?

NH: Jeg håber, at almindelig omtanke sejrer. Således at man ikke bare kaster sig ud i militære eventyr UDEN at tænke igennem, hvad der skal ske bagefter! Det er det, som jo i øvrigt var argumentet i '91, da man IKKE rykkede frem til Bagdad. Efter at have besejret de irakiske tropper, så standsede Bush senior jo før han nåede til Bagdad. Hvad var det for argumenter? Netop: Hvad skal vi stille op i Bagdad? Hvad *skal vi* i Bagdad? Hvordan kontrollerer vi det? Det var jo i øvrigt daværende forsvarsminister Cheney, der stillede alle de spørgsmålstegn ved at gå ind i Bagdad. Den type overvejelser kan man slet ikke undgå at komme ind på i forbindelse med eventuelle fremtidige aktioner af denne karakter. Der må man tænke på: Jamen, hvad gør vi? I alle andre konflikter vil man spørge: "Hvad skal vi - i Bagdad?" Hvad er meningen med at være der? Hvordan kan man gribe en sådan situation an med fornuft? Ved enhver militæraktion vil dét kritiske spørgsmål være meget mere nemt at stille - være meget mere overbevisende og have meget større vægt overfor beslutningstagerne.

Mange har talt om, at debatten i Danmark har været fraværende - at man ikke har haft den samme kritiske opmærksomhed som fx i England. Skyldes det, som du sagde før, at vores betydning er marginal og vi derfor ikke føler det angår os? Eller skyldes det, at vi ikke har en presse og en offentlig debat der er gearet til den type uenighed?

NH: Der er to grunde til det. Den ene årsag er, at der jo er ikke nogen fra oppositionen, der har hævdet - eller: villet hævde eller kunnet hævde - at den danske regering undertrykte informationer; at man forsøgte at vildlede. De troede på hvad de fik at vide af amerikanerne og englænderne. Dét kan man bebrejde dem. Man kan bebrejde regeringen, at de ukritisk tog alt for gode varer de fik at vide om masseødelæggelsesvåben; om at Irak repræsenterede en akut militær trussel af en eller anden art - hvad Irak tydeligvis ikke gjorde. Dét kan man bebrejde beslutningstagerne her - og den kritik er gyldig nok. MEN: der er jo ingen, der mener at det var den danske regering, der tolkede vores egne efterretningskilder i en forkert retning, fordi vi HAVDE ikke egne efterretningskilder - det havde de både i Storbritannien og især jo i USA. Debatten i USA er jo så kradsbørstig, fordi der jo hævdes fra mange sider - og der er en del, der underbygger det - at man fordrejede efterretningskilder. Senest jo Carnegie-rapporten [http://www.ceip.org/files/projects/npp/resources/iraqintell/home.htm, red.], som jo åbenbart direkte siger at man fordrejede efterretningsrapporterne - overdrev den militære trussel osv. Se, det er den ene grund.

Den anden grund er, at der er fra vores indsats på Balkan en - på mange måder berettiget - stolthed i Danmark, over at vi kan yde et godt bidrag i international krisestyring. Der er en stor beredvillighed blandt danskere til at Danmark skal spille en rolle, når det drejer sig om international krisestyring. Selv altså hos folk, der som jeg er uhyre kritiske overfor hele beslutningsgrundlaget for Irakkrigen - jeg er jo ikke imod, at Danmark skal spille en rolle, når det i øvrigt er indiceret. Så den der forestilling om, at vi i virkeligheden gerne vil spille en konstruktiv rolle - også i sidste ende med militære midler - sidder temmelig godt fast.

Det centrale omdrejningspunkt for dig, og for det Radikale Venstre har jo været FN-mandatet - at det ikke var der, ikke? Hvis FN havde stået bag ville situationen have stillet sig meget anderledes.

NH: Det er klart. Det er helt sikkert. Det, der var så åbenbart her i denne situation, det var at det vist var 4 af de 15 medlemmer af Sikkerhedsrådet, som mente at man skulle afbryde våbeninspektørernes virksomhed og starte en militær aktion. Det var VIRKELIG ikke funderet i FN - og adskiller sig derved fuldstændig fra Kosovo-krisen, hvor der jo heller ikke var et soleklart FN-mandat. Der var et FN-*grundlag,* men der var ikke noget klart FN-*mandat.* Men her var situationen i FN jo en helt anden - og fx generalsekretærens holdning til krigen i Kosovo var jo af en helt, helt anden type end her i forbindelse med Irakkrigen. Det var overfor Kosovokrisen at Kofi Annan jo sagde - da NATO begyndte sin aktion - at 'FN-pagtens bestemmelser om den territoriale integritet jo ikke var noget, der var skabt for at beskytte massemordere og folk, der bestik de grusomste overgreb overfor

deres egen befolkning'. Altså: et klart signal - der gav indsatsen i forhold til Serbien en, vil jeg sige, *moralsk fundering* som Irakkrigen ganske savner.

3. USA's økonomi: Det hæmningsløse offentlige forbrug

Det næste punkt på din liste er den amerikanske økonomi - og de forkerte beslutninger, som amerikanerne træffer. Hvorfor har du valgt det?

NH: Jeg må sige, jeg er i virkeligheden meget rystet over, hvorledes de styrer den amerikanske økonomi. Jeg har gammeldags holdninger til økonomi - jeg mener, man skal have balance i budgetterne! Amerikanerne drøner jo nu af sted ved både at øge udgifterne og reducere indtægterne. De opbygger kæmpemæssige underskud - både på de offentlige finanser og på betalingsbalancen. Og der er jo det med gæld at det har én meget modbydelig egenskab: det skal betales tilbage på en eller anden måde. Amerikanerne betaler foreløbig tilbage ved at dollarkursen falder - amerikansk industri bliver dermed mere konkurrencedygtig og dermed kan de reducere underskuddet på deres handels- og betalingsbalancer. Men når det gælder de amerikanske offentlige finanser ser jeg ikke nogen særlige lyspunkter overhovedet - fordi ikke alene har de et meget stort underskud nu: et *gigantisk* underskud, men når vi ser bare få år frem i amerikansk økonomi, så sker der ganske det samme som i vores egen: at der bliver flere ældre i forhold til de erhvervsaktive, og der bliver større træk på en række offentlige ydelser.

Det kan risikere at skabe nogle rystelser i verdensøkonomien, således at vi måske på et tidspunkt må erkende, at de værste følger af Irakkrisen det var den efterfølgende *økonomiske* krise. Så jeg ser meget mørkt på de beslutninger man har truffet om at give skattelettelser og øge de offentlige udgifter - og dermed producere et kæmpe underskud på de offentlige finanser i USA. Der er en regning der skal betales.

Med forbindelsen Irakkrigen mener du, at USA har øget militærudgifterne så udviklingen har accelereret?

NH: Ja, det har det - i allerhøjeste grad. Det er slet ikke den eneste grund - der er masser af andre komponenter i det amerikanske underskud, som fx skattelettelserne; øgede udgifter til *Medicare* [offentlig sygesikring for ældre, red.] og andre poster - så vi har altså fået, hvad der er helt i strid med normal amerikansk tænkning: en republikansk administration, som smider om sig med penge - og som tilsyneladende er helt hæmningsløse i den offentlige udgiftspolitik. Det kan give nogle meget slemme overraskelser.

De påvirkninger, det har på os andre kan jo være mangfoldige - når dollarkursen falder, har det direkte indvirkning på vores konkurrenceevne osv. Men skyldes din bekymring også hvad den økonomiske situation kan komme til at betyde internt for politikken i USA - og hvad det dermed har af politiske konsekvenser for amerikanernes indstilling overfor resten af verden?

NH: Ja, der kan det have nogle virkninger som er svære at overskue i øjeblikket. Det er svært at gøre sig klog på: vi vil få en tilspidset diskussion i USA omkring det her, når præsidentvalget går ind i sin sidste fase, så bliver det her jo et kernespørgsmål for de amerikanske vælgere: Er det en rigtig vej at gå - at blive ved med at gældsætte USA, som vi gør nu? Eller skal vi begynde at hanke op i tingene?

I den situation, hvor amerikanerne har en hjemlig økonomisk krise, så må en præsidentkandidat, hvad enten han er republikaner eller demokrat, der gå ud og taler for en multilateral tilgang til verden, hvor man påtager sig ansvar og forpligtelser - han må vel have en svær kamp at kæmpe? An uphill struggle! [op ad bakke!]

NH: Det må man næsten antage - at det vil være amerikanske interesser, som vil stå øverst på vælgernes prioritetsliste. Sådan er det - jeg tror ikke man skal vente sig andet. Men det vil jo være meget vigtigt, at amerikanerne her opfatter 'egne interesser' som deres egne *langsigtede* interesser i en sund økonomisk udvikling.

Mener du at man ikke har nogen plan for hvad der skal ske efter den økonomiske politik man fører nu? Jf. Irak, hvor du talte om den manglende planlægning for tiden efter krigen.

NH: Ja, det er der bestemt ikke noget, der tyder på man har. Sammenhængende tænkning omkring den økonomiske politik ser jeg slet ikke hos den amerikanske regering. Et af de mulige ofre i alt det her - med en meget stor betydning for hele verdenssamfundet - det er jo handelspolitikken. Et af årets store negative begivenheder var jo sammenbruddet i Cancûn i forsøget på at få en ny global handelsrunde på benene. Dér lykkedes det ikke - nu gør man, også fra amerikansk side, et nyt forsøg på at få processen i gang. Og forhåbentlig er det alvorligt ment. Men kernespørgsmålet for mange udviklingslande er jo, at de industrialiserede lande - dvs. USA, EU, Japan, Schweiz, Norge, for at tage de største syndere - skal liberalisere deres landbrugspolitik. Åbne deres grænser for import af landbrugsvarer fra den Tredje Verden. Det forlanger udviklingslandene - det er prisen for at få en ny global handelsrunde. Og der bør industrinationerne være meget lydhøre. Det er selvfølgelig ekstraordinært svært i et valgår i USA. Det er meget svært at se at den amerikanske regering - at *nogen* amerikansk regering - kan slippe godt fra at føre valgkamp på at nedbryde subsidierne til det amerikanske landbrug i Midtvesten: svineavlere og korndyrkere. Men det er jo sådan noget, der er brug for.

4. EU: Politikken halter efter virkeligheden

Der er en parallel til Europa igen - tredje punkt på din liste er EU-forfatningen: sammenbruddet og håbet om at det nu skal gå frem. Lige præcis den udvikling du beskrev nu i USA er vel den, vi også ser i Europa - på det samme spørgsmål: hensynet til de franske bønder, til de danske, for den sags skyld. Det er vel de samme interesser - interessegrupper, i virkeligheden - der spænder ben for nogle andre hensyn?

NH: Det er det da. Og det har da heldigvis været Danmarks politik indenfor EU at vi arbejdede for en nedbrydning af disse barrierer overfor udviklingslandene - og det skal vi blive ved med. Vi skal fra dansk side her virkelig presse på - dels selvfølgelig for at subsidieringen af landbruget bliver mindre, totalt set, men jo altså også fordi det aflaster EU's budget, så man kan bruge midler til mere fornuftige formål end at skærme os af overfor omverdenen. Så hele dette her spørgsmål har altså også at gøre med det kommende opgør om EU's budget. Det bedste, der kunne ske, det ville være et gennembrud i de internationale handelsforhandlinger - som blev muliggjort ved at industrilandene gav nogle indrømmelser på det her punkt.

Men det er jo noget, I i givet fald skal ud at sælge til de danske bønder?

NH: Det skal vi. Det tror jeg også man kan. Der har i dansk landbrug været meget forståelse for, at det bedste der kunne ske internationalt, det var at subsidierne blev mindre, så konkurrencebetingelserne blev lige. Så mener dansk landbrug også, at vi kan konkurrere på det internationale marked - det tror jeg også vi kan. Men den nuværende tilstand er ikke tilfredsstillende - og det erkender man også i dansk landbrug.

Mht. topmødesammenbruddet i December. På den ene side kan man sige: "Der er ikke noget nyt i det! Sådan fungerer EU - det går i stå og går i gang igen." Men på den anden side: "Der er virkelig en risiko for det, som man i begyndelsen af 80erne kaldte euro-sclerose - at dynamikken går ud af samarbejdet." Ifølge opinionstallene

de sidste uger har det styrket skepsissen herhjemme - så danskerne er tilsyneladende er ved at tænke to gange over deres fire forbehold! Og Lykke Friis har i RÆSON været inde på at det var den tredje fiasko for EU i 2003 - efter uenigheden om Irak og bruddet på stabilitetspagten. Er EU i krise?

NH: [efter en pause] Ja, det må man vel sige. Jeg er altid lidt ked at bruge netop ordet 'krise' - fordi det lyder lidt slidt.

Så er EU ramt af en katastrofe?

NH: [griner] Nej! Men samarbejdet ER i en meget vanskelig fase. Jeg har fulgt det europæiske samarbejdes udvikling i så mange år, at jeg har ikke kunnet undgå at lægge mærke til at det altid bevæger sig fremad i en mærkelig gangart - to skridt frem og ét tilbage. Og vi er helt tydeligt midt i et tilbageskridt. Der kan godt gå noget tid inden man kan samle stumperne op efter sammenbruddet.

Der er to spil. Det ene er landene imellem - hvordan man kan blive enige, hvor vi kan tegne nogle scenarier for hvordan det kan lykkes næste gang. Noget andet er, hvordan de europæiske befolkninger ser på det her. Den bagvedliggende variabel i diskussionerne de sidste mange år har været: Hvordan kan man øge EU's legitimitet i befolkningen? Og dér hjælper det her vel ikke.

NH: Det gør det *bestemt* ikke. Og det hjælper jo heller ikke - i tilfældet Danmark, hvor jeg må bebrejde den danske regering at de - i alt hvad de foretager sig - har været så *passive* i forhold til netop vores forbehold og det at placere Danmark i EU-samarbejdet.

Men i forhold til befolkningerne: det, der vil ske, er jo at samtidig med at vi på det politiske plan diskuterer krise og tilbageskridt og alt det der, så fortsætter den faktiske integration i Europa hver evig eneste dag. På det økonomiske område, på det finansielle område - når det drejer sig om fusioner på tværs af landegrænser og samarbejde mellem virksomheder osv.

Er der en parallel til det transatlantiske forhold, hvor der også var nogle, der gjorde opmærksom på, at godt nok så uenigheden dramatisk ud men det økonomiske samarbejde i virkeligheden kørte så godt som nogensinde?

NH: Ja, det er der. Og der er altså underliggende økonomiske kræfter bagved den europæiske integration, som jo ikke har i sinde at standse fordi der er nogle politikere, der *ikke kan finde ud a'et*. Vi er igen i den fase hvor den faktiske udvikling løber hurtigere end den politiske. Det er jo det, som så de europæiske befolkninger opdager efter nogen tid, hvor den politiske krise har stået på dagsordenen: den faktiske integration fortsætter jo - og *forstærkes* oven i købet hele tiden.

Men det er vel præcis dét, der er med til at skabe mistilliden - ikke?

NH: Ja, det kan man sige: at det politiske beslutningsapparat halter bagefter den faktiske udvikling. Dét tror jeg sådan set er rigtignok. Men det er jo igen med til - i løbet af nogen tid - at lægge et vældigt pres på politikerne, for at få de politiske instanser til at fungere. Og ikke blive så optagede af deres egne små cirkler og fornærmethed.

5. VK-regeringens selvforskyldte EU-problem

.

Du sagde før du ville kritisere den danske regering for ikke at være offensiv nok på EU-spørgsmålet. Nærmer vi os en situation i dansk politik, hvor Venstre og Konservative vil stå som den skeptiske side af salen når det kommer til EU?

NH: [efter en pause] På længere sigt: nej. Det tror jeg ikke. Jeg tror faktisk det er lidt *atypisk*. Man kan sige: Uffe var måske *atypisk* i sin *overvældende* begejstring for alt europæisk. Med de blå sokker og de events og stunts han lavede. Det bundede i et meget stort engagement i det europæiske - men det var nok *lidt for meget af det gode,* kan man sige, i denne sag. Til gengæld så tror jeg at den nuværende statsminister er *lidt for lidt* af det engagerede. Og at der i meget store dele af Venstre er et oprigtigt europæisk engagement, som man ikke kan holde nede på længere sigt. Så jeg tror sådan set at Anders Fogh Rasmussens tid som leder af Venstre vil blive karakteriseret netop ved, at det var en periode hvor man slæbte benene efter sig i det europæiske. Og det tror jeg ikke er holdbart.

Men kunne man ikke sige at Statsministeren bare har taget konsekvensen af den skepsis, der er i den danske befolkning?

NH: Nej. Det er helt forkert. Der er jo altså noget, der hedder at *folk lytter faktisk til hvad lederne siger.* Og det forhold, at han ikke siger noget er med til at skubbe det europæiske spørgsmål helt ned i rangfølgen. Fx nytårstalen i år - som er en enestående lejlighed til at sætte politiske prioriteter - blev jo ikke brugt til dét. Så derfor er det - hvis jeg må sige det sådan - noget *selvforskyldt.* Men bagved det ligger selvfølgelig en regulær politis skuffelse over at det ikke lykkedes at blive enige på basis af konventets arbejde. Det er da ikke sådan, at jeg alene ser dette her som et dansk fænomen - men jeg synes regeringen forsømmer lejligheder til sådan at *vise sit europæiske engagement.*

Var en af de lejligheder formandskabet? Der var der en dansk succes, som vi næppe kommer til at se magen til igen. Skulle man have brugt anledningen til at forklare den danske befolkning hvad projektet går ud på?

NH: Ja, det mener jeg bestemt man skulle. Dét mener jeg helt bestemt.

Var det overraskende man ikke gjorde det?

NH: Ja - man fik alt for lidt for ud af det. Men så bliver det jo overhalet - så kom den der dumme film om topmødet, som er et kapitel helt for sig, og så kom så Irakkrisen i slutningen af januar. Hvor Danmark jo allerede d. 30. januar med Statsministerens underskrift på det famøse brev til Bush engagerede sig på amerikansk side i Irakdiskussionen. Så man kan sige at succesen fik aldrig lov til at spille sin rolle - fordi den blev så hurtigt afløst af europæisk splittelse.

Tror du at regeringen måske føler en vis lettelse ved forhandlingssammenbruddet - forstået derhen, at det, der kunne være blevet et år med en stor EU-debat [som mange, RÆSON inklusive, var ved at geare op til] så er blevet et år, der tegner til at blive fuldstændig uden EU-debat?

NH: I første omgang - i ugerne efter sammenbruddet - der tror jeg der var folk i regeringen, der følte: Det var egentlig en lettelse. Man *undgik* et stort slagsmål. Så skal vi ikke til folkeafstemning. Og så skulle regeringen ikke ud at slås med Dansk Folkepart - med sit parlamentariske grundlag - om Europapolitikken. Det er selvfølgelig på det helt korte sigt en lettelse. Men: jeg tror også regeringen, når de ransager deres egne sind i dag, må erkende, at det forhold at det brød sammen - og at EU blev taget af dagsordenen for 2004 - har jo altså også efterladt ministrene med tomme hylder. Der er ikke rigtig noget - der er ikke et projekt for regeringen. Og det tror jeg de mærker stærkt i disse måneder. Jeg tror helt afgjort at det er noget der med til at svække regeringens

position - og det har vi jo kunnet se i meningsmålingerne siden engang i december: at regeringens, især Venstres, kurver i meningsmålingerne er knækket og de ligger 3-4 % lavere end de gjorde i efteråret.

Hvis jeg nu skulle forsvare Statsministeren ville jeg sige: "Befolkningen er skeptisk - det må vi indrette os efter". Men ligger der i det du siger, at Venstres vælgere og måske vælgerkorpset mere generelt godt VED, at Venstre i virkeligheden har en anden EU-dagsorden, som man bare ikke vedkender sig i øjeblikket? Så der er en form for mislyd i det man gør?

NH: Ja, det synes jeg der er. Og når jeg siger det, så skyldes det jo altså også kendskab til rigtig mange venstremænd - både her på borgen: virkelig mange af folketingsmedlemmerne er meget engagerede europæere. Jeg tror også en del af dem er meget frustrerede over den måde, regeringen har valgt at lægge det her til rette på.

Så det er taktiske, strategiske overvejelser? Man ønsker at bevare regeringsmagten - og undgå, som du siger, striden end Dansk Folkeparti?

NH: Ja. Det er det sidste, især.

6. Indien, Kina, Pakistan: En meget lykkelig udvikling

Det fjerde punkt er forsoningen mellem Indien og Kina og tilnærmelsen mellem Indien og Pakistan.

NH: Ja, jeg synes det er vel DEN store glædelige begivenhed her på det seneste: at Kina-Indien-Pakistan, som jo altså tilsammen er vel snart op imod næsten halvdelen af jordens befolkning - at der dér, tydeligt, er en politisk *udvikling* i gang. Jeg tror meget, det har at gøre med Kinas nye styrke - og at de kinesiske ledere har været meget forsigtige med ikke at føre sig provokerende frem i forhold til deres naboer. I hvert fald slet ikke i de senere år.

Og så har det noget at gøre med at Indien er ved at vågne. De kan jo ikke blive ved med at se på, at den kinesiske økonomi buldrer af sted med høje vækstrater og en enorm udvikling mens den indiske ikke gør det. Bare et par tal viser lidt om det indiske dilemma: de direkte fremmede investeringer i Kina ligger på over $50 milliarder om året - men for Indien, som er næsten lige så folkerig en stat, har det været på omkring $3 milliarder. NU er der kommet gang i det - nu liberaliserer Indien også sin økonomi - og bæres jo frem også af den indiske styrke på softwareområdet. Det ser jeg som en utrolig lykkelig begivenhed, fordi det omfatter så mange mennesker, som får mulighed for at komme ud af fattigdommen. Beregningerne viser jo, at der er måske 300 millioner kinesere, der indenfor de sidste 10-15 år er kommet ud af hvad man betegner som fattigdom. Det er jo noget, der virkelig tæller - og hvis det her smitter af på Indien-Pakistan, så er det virkelig, for verdensøkonomien, en kæmpe begivenhed, og for store dele af verdens befolkning: en meget lykkelig udvikling. For Indien ligger udviklingen jo i virkeligheden meget *lige for:* de har jo en infrastruktur af universiteter; de taler engelsk - og har dermed adgang til en række muligheder, som er langt sværere for kineserne.

Og de har retssystemet fra kolonitiden også - til forskel fra Kina.

NH: Ja. Så det ser jeg som en stor lykke. Om det er *holdbart,* det kan man ikke vide - men *hvis* det kunne vise sig at være en holdbar udvikling - tilnærmelsen mellem Indien og Kina; samtidig med liberaliseringen og en stærkere økonomisk udvikling i Indien så ville det være en stor lykke.

7. Kina gør sig umage

Man har talt om muligheden/risikoen for at Kina ville udvikle sig en supermagt - og at der ville komme en supermagtsrivalisering mellem Kina og USA, der ville bringe tankerne tilbage til Den Kolde Krig. De anledninger, hvor man har haft de idéer fremme i 2003 - Taiwan; det kinesiske rumprogram - det betragter du som nogle overfladefænomener? Noget, som er mindre betydningsfuldt?

NH: Min analyse af hvad der foregår i Kina, er faktisk at kineserne - i hvert fald på dette stade af deres udvikling - er meget bevidste om at de jo stadigvæk er et uland. Og at det stadigvæk er sådan, at 6-800 millioner kinesere lever i et udviklingsland - 2/3 af den kinesiske befolkning, som bor inde i det vestlige Kina i landbrugsområderne, er jo bundfattige. Det er jo alene bræmmen ud mod østkysten, der virkelig har gang i sig. Så de har store, store problemer - jeg tror ikke at man skal vente sig kinesisk eventyrpolitik i udenrigspolitikken. Det er min vurdering - fordi de har alt for travlt med at udvikle sig.

Hvad der sker på længere sigt - i løbet af 20-30-40 år - det er så noget andet. Men hvis man skal se det her og nu - eller bare på det mellemlange sigt: 5-10 år - så ser jeg ikke tegn på kinesisk ekspansionisme i militær forstand.

Men det er en diktaturstat - med overtrædelser af menneskerettighederne. Og der er konflikten med Taiwan, som er blevet et demokrati over de sidste årtier. Har vi en tendens til at tage på Kina med fløjlshandsker, fordi det er så stort et land og fordi vi frygter hvor galt det kunne gå?

NH: Ikke fordi det er *stort,* men nok fordi vi jo ser en række også meget positive træk internt i det kinesiske samfund. Jeg så lige en notits i min avis her til morgen, om at der er fremlagt et stort program i Kina, der voldsomt vil reducere deres anvendelse af dødsstraf. Den type tiltag - kineserne har undertegnet flere FN-konventioner på menneskerettighedsområdet; masser af lande har konstruktivt samarbejde med Kina på menneskerettighedsområdet. Mine egne overvejelser bygger på en forståelse af, at Kina jo aldrig har været et retssamfund - som eksempelvis vores, hvor vi jo siden tidlig middelalder har sagt: Med lov skal land bygges. Det har været sådan her at loven var borgernes beskyttelse - i Kina havde man mandarinstyret, hvor magthaverne på én gang var feltherrer, skatteopkrævere og dommere: en selvfølgelig helt uheldig sammenblanding. Det bevæger de sig væk fra - så jeg tror at når man tager blidt på kineserne, så er det fordi det er *tydeligt* at Kina gør sig umage med at komme en anden vej. Også i egen interesse: de ved jo godt, at de kan ikke udvikle en markedsøkonomi, hvis ikke de også udvikler domstole og et retssystem, så udenlandske investorer ved, hvad de har at rette sig efter. Dét er en forudsætning for, at hele det kinesiske eksperiment kan lykkes.

Jeg erkender, at Taiwanproblemet er jo et *ustyrligt* stort problem. Men de andre grænsestridigheder, som Kina har haft - der er faktisk ro. Der er ro i forhold til Rusland; nu overfor Pakistan; de har gode forhold til Kazakhstan helt inde ved den russiske grænse: har olieaftaler med dem osv. Så der er ikke nogen særlige kriser sådan umiddelbart omkring Kinas grænser.

8. Mordet på Anna Lindh: det åbne demokratis sårbarhed

Det sidste punkt på din liste er mordet på Anna Lindh. Hvad var din første tanke, da du hørte hvad der var sket?

NH: Det var jo, hvor sårbare de åbne demokratier er. Nu gjorde det selvfølgelig også et stort indtryk på mig, fordi jeg har kendt Anna Lindh personligt - og jeg synes det var så utroligt meningsløst og tragisk. Og når jeg har sat dét på min liste, så er det egentlig for at markere at det, vi sætter højest i vort eget samfund: åbenheden,

nærheden, befolkningens og politikernes mulighed for at tale sammen og være i nærkontakt - dét er jo så nemt at sætte over styr.

Det at vi her havde to autonome idioter, der hældte maling på Statsministeren og Udenrigsministeren har betydet ganske betydelige forandringer i sikkerhedsforholdene her på vores eget Christiansborg: det er blevet besværligere at have kontakten mellem politikere og befolkning. Og det beklager jeg meget - derfor er det en udvikling vi skal tænke meget nøje igennem: Hvor langt skal vi gå i retning af at beskytte os? Beskytte politikerne? Og hvor skal vi lægge vægten, her? Jeg kan frygte at det betyder, at vi - som politiske personer - kommer længere væk fra folk. Vi mener, vi holder en fornuftig linje her - prøver at holde balancen - men det er ikke noget, der er sjovt.

Nogle af de spørgsmål om retsstatens indretning er jo på dagsordenen af andre grunde. Flygtninge-indvandrerpolitikken; terrorkrigen osv. - i alle de henseender går udviklingen tilsyneladende i én retning: mod hårdere midler. Nogle ville sige, at Danmark er vågnet op i en mere alvorlig tidsalder - og har taget de midler i brug, der svarer til udfordringerne. Ville det være rigtigt?

NH: [efter en pause] Nej, jeg tror det er rigtigt at sige noget *andet* om specielt Danmark. Vi er jo et meget privilegeret samfund i dette henseende - og det har jo vist sig gennem årene, at vi har været forskånet for meget alvorlige tildragelser.

Men det kommer tættere på?

NH: Det kommet tættere på - og på ét punkt er der vel, også efter 11. september og den slags begivenheder som bl.a. mordet på Anna Lindh, en fornemmelse af at efterretningsvirksomhed, det er altså ikke noget, der kun hørte Den Kolde Krig til. Det har absolut sin plads - samfundet må beskytte sig selv. Efterretningsvirksomhed er ikke bare sådan et latterligt koldkrigsfænomen - det er her for at blive.

Netop den ensomme, psykisk forstyrrede som slog Anna Lindh ihjel er jo den type sikkerhedsrisiko, som er *sværest* at gardere sig imod. For der foreligger ikke en organisering - der er ikke noget man kan lytte på, der er ikke noget man kan *opdage.*

Nogle vil sige det samme med 11. september: at dét nok krævede organisation, men at mange af de her trusler bare ER svære om ikke umulige at beskytte samfundet imod?

NH: Det ER nemmere at beskytte sig mod noget, der er organiseret - det efterlader altid spor. Men vi har jo med Blekingegadebanden haft et eksempel i Danmark - på at det faktisk kunne lade sig gøre at have en helt fordækt organisation, der i temmelig lang tid kunne leve under jorden og begå meget, meget alvorlige forbrydelser. Så det er jo ikke sådan at vi ikke har tænkt det her hos os - men det ER nemmere selvfølgelig, ihvertfald i teorien: at gardere sig imod noget der er organiseret, end noget, der slet ikke er det.

Men ER der en skandinavisk uskyld, der er blevet brudt eller kompromitteret?

NH: [efter en pause] Ja. Der er mere opmærksomhed omkring de risici, der er - men *også* en stærk vilje til at undgå at falde i den modsatte grøft; at lave et lukket samfund - det er jo ikke dét, vi har brug for.

9. VK's udsultning af diplomatiet: En kilde til stadig forundring

Hvis du nu skulle give regeringen et råd: hvad skal være den højeste udenrigspolitiske prioritet i 2004?

NH: Den højeste? Jeg kan se MANGE steder, hvor regeringen burde prioritere noget anderledes. På ulandspolitkken. Og så i øvrigt i den mere beskedne og billige ende: en større prioritering af ressourcer til Udenrigsministeriet.

Er der noget underligt ved, at i en periode hvor vi vist er mere globaliserede end nogensinde før - med Irakkrigen krigsførende som vi måske aldrig har været i historien tidligere; i hvert fald ikke i 150 år - at man under de vilkår ikke giver Udenrigsministeriet de nødvendige ressourcer?

NH: Ja, det er også mig en kilde til ustandselig forundring - at man vælger den linje. At man ikke ser at det er chance for et lille land i en globaliseret verden - at bruge ressourcer på at kunne være med fremme. Man udsulter altså vores diplomati i øjeblikket, så det ikke er så godt som det sagtens kunne være.

Betyder det at vi mister magt?

NH: Ja, selvfølgelig. Det gør vi da. Både på grund af beskæringerne på ulandsbistanden men da også beskæringerne af ressourcerne til Udenrigsministeriet. Må jeg give et lille eksempel? Hvorfor i alverden skal vi ikke have en ambassade i Ukraine? De blev sparet væk sidste år - som et led i budgetforhandlingerne. *Der er et land på 52 millioner mennesker.* Snart grænseland til EU - og vi er ikke engang repræsenteret! Jeg synes det er skandaløst. Jeg ved godt, at vi har ikke i øjeblikket nogen stor samhandel med Ukraine - man kan ikke pege på, at det sådan 'kan betale sig', her og nu. Men: det er SÅ vigtigt et område - at have en lytte-og kiggepost dér. Og omvendt: at de har folk her hos os. Det er da helt naturligt - det er nærmest naturstridigt at vi IKKE har det.

Hvad kan være regeringens motiver til at skære ned?

NH: Jeg tror det er helt kortsigtede og banale budgetbetragtninger - og ikke andet. Jeg kan ikke se andre begrundelser.

Oppositionen har jo kritiseret besparelserne på miljøet - du nævnte selv ulandsbistanden: der er en hel række områder, hvor vi plejer at have en profil. Mister vi troværdighed?

NH: Der er jo bare sådan en kæmpe proportionsforskel. Når vi taler ulandsbistand, så taler vi om hundreder af millioner af kroner: om besparelser på en milliard eller halvanden om året, ikke? Det er kæmpe summer. Når vi taler om Udenrigsministeriet, så taler vi om at vi kunne for få penge - 20-30-40 millioner - få meget mere diplomati for pengene. At man undlader at gøre det er en kilde til forundring.

Ville du konkludere at vi har en regering, som ofrer den internationale indsigt? Du talte før om hensynet til Dansk Folkeparti i EU-spørgsmålet?

NH: Ja, de taler om det - men jeg synes man skal altid, når det drejer sig om politik, se på hvad folk gør og ikke så meget på hvad de siger. Og handlingerne *er* jo en nedprioritering.